

Ks. Waldemar Bartocha. *Biskup jako liturg diecezji w świetle „Katechizmu Kościoła Katolickiego”*. Wydawnictwo Pallottinum. Poznań 2016, ss. 295.

Wspólnota Kościoła, lud Boży Nowego Przymierza jest eschatologiczną wspólnotą pielgrzymującą, oczywiście zawsze w konkretnych realiach świata, zawsze w owym hic et nunc. W związku z tym ma one swe zewnętrzne znamiona, a w tym i osoby, zróżnicowane m.in. powołaniami, zadaniami i misjami. Między nimi istnieją określone relacje, powiązania czy zależności, a zwłaszcza także stopnie i rodzaje odpowiedzialności za wspólnotę Kościoła.

Osoby te są także wpisane w spełniane znaki łaski życia ludu Bożego Przymierza Jezusa Chrystusa w Duchu Świętym, a wśród nich wyjątkowego znaczenia nabierają sakramenty i celebracje liturgiczne. To wielkie bogactwo, dynamika znamion i osób oraz zawsze niezwykle odniesienie do liturgii i dokonujących się w znakach darów łaski ku zbawieniu.

W krajobrazie celebracji liturgicznych staje biskup, następca Apostołów i członek apostołskiego kolegium. W tym kontekście jawią się różne pytania i próby rozeznania jego miejsca i zadań, funkcji i specyfiki. To zwłaszcza szukanie podstaw teologicznych, prawo-kanonicznych czy liturgicznych dla rozeznania jego miejsca i posługi w Kościele. Zagadnienie wydaje się jeszcze bardziej interesujące jeśli uwzględni się potrójny wymiar: nauczania, uświęcania i rządzenia.

Autor prezentowanej książki jest kapłanem archidiecezji łódzkiej, doktorem teologii, w zakresie liturgiki, który uzyskał w Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Prowadzi szeroką działalność propagatorsko-duszpasterską w zakresie problematyki liturgicznej, prawo-kanonicznej oraz historycznej. Publikuje liczne artykuły naukowe oraz materiały liturgiczne także w społecznościowych środkach komunikacji.

Prezentowaną książkę otwiera słowo wstępne abp. Marka Jędraszewskiego, metropolity łódzkiego (s. 5-7), spis treści (s. 9-11) oraz obszerny wykaz skrótów (s. 13-15). Stosunkowo obszerne wprowadzenie jest podstawowym tekstem treściowym i zarazem zawiera wszystkie podstawowe elementy typowe dla prac dyplomowych, m.in. metod, struktura, uzasadnienie tematu (s. 17-28). Następnie studium podzielone zostało na cztery rozdziały, a te z kolei na paragrafy oraz jeszcze mniejsze zbiory tematyczne.

Pierwszy rozdział opatrzone tytułem: „Podstawy teologiczne posługi biskupiej w Kościele” (s. 29-74). Wskazano na elementy sakramentalno-

-ontologiczne realizacji potrójnego „munus” biskupa. Drugim ważnym zagadnieniem jest wskazanie na elementy eklezjalno-strukturalne urzędu biskupa.

„Perychoreza wymiaru powszechnego i partykularnego posługi biskupiej” przeanalizowana została w kolejnym rozdziale pracy W. Bartocha (s. 75-120). Ważnym jest dostrzeżenie perychorezy eklezjologicznej w relacjach między Kościołem powszechnym i Kościołem partykularnym. Bardziej szczegółową kwestią jest analiza czynników konstytutywnych diecezji. W tym kontekście staje dopiero liturgia jako locus perychorezy podwójnego wymiaru posługi biskupa.

Trzeci rozdział podejmuje temat: „Biskup jako liturg diecezji w realizacji misji nauczania” (s. 121-164). Najpierw autor stara się wskazać na genezę posługi biskupa jako nauczyciela wiary i herolda Słowa. Oczywiście wydaje się odniesienie „munus docendi” do pneumatohagijnego rysu święceń biskupich. W końcu to pytanie o autentyczna i wiarygodna służbę Słowu.

„Biskup jako liturg diecezji we wypełnianiu misji uświęcania i rządzenia” podjęto w ostatnim rozdziale (s. 165-241). Autor wskazał na podstawy posługi kapłańskiej i pasterskiej biskupa we wspólnocie sprawującej kult. Ukazano także biskupa jako szafarza Bożych misterii.

Treściowo całość prezentowanej książki zamyka zakończenie (s. 243-247). Dodano jeszcze bibliografię (s. 249-276), streszczenie (s. 277-281) i spis treści (s. 283-285) oraz streszczenie (s. 287-291) i spis treści (s. 293-295) w języku angielskim oraz francuskim.

Oto obraz misji pasterskiej biskupa, nakreślony przez ks. W. Bartochę, rozwijającej się zwłaszcza w trzech znamionach: uświęcaniu, nauczaniu i rządzeniu. Można powiedzieć, że to jednocześnie charakterystyczne i wiodące funkcje kapłańskie: pasterska, prorocka i królewska. Jak pokazuje autor taka wizja Vaticanum II odbija się zwłaszcza w tekstach „Katechizmu Kościoła Katolickiego”, ale już ze znamionami przekazu typowymi dla tej formy ewangelizacyjnej we współczesnym Kościele. Wybrzmiewa tutaj wyraźnie interpretacja trynitarna i chrystocentryczna posługi liturgicznej biskupa. Co jest interesującym znamieniem prezentowanej książki, co autor stara się stosunkowo dobrze umotywić. Nie można jednak w rzeczywistości nigdy oddzielić poszczególnych elementów od innych aspektów i ich całościowej wizji. Nie mogą one funkcjonować w oderwaniu do siebie czy wręcz separacji.

Jak wskazuje sam autor „z analizy tekstów KKK wyłania się zatem figura

biskupa, który poprzez swoją troskę o <<ars celebrandi>> gwarantuje prawidłowe funkcjonowanie ekonomii sakramentalnej w swojej diecezji” (s. 246). Jest to zapewne zawężenie tej wizji do aspektu sakramentalnego, ale ważne są tutaj i inne celebracje, np. Komunia święta i kult tajemnicy eucharystycznej poza Mszą św., poświęcenie kościoła i ołtarza, pogrzeb czy inne nabożeństwa paraliturgiczne. To jest także ważny znak liturgicznej obecności biskupa, choć ma on inny charakter i znamiona celebracyjne. Jawi się tutaj pytanie, jak należy – w prawdzie liturga diecezji – postrzegać biskupa seniora czy biskupa pomocniczego?

Jak stwierdza autor słowa wstępnego: „Prezentowana publikacja ma charakter interdyscyplinarny, ponieważ łączy w sobie dogmatyczną wizję episkopatu z jego kanonicznym i liturgicznym wymiarem” (s. 6). Wydaje się, że nie można pominąć aspektu ewangelizacyjnego, który jest dziś szczególnie ważny, ów kerygmat słowa Bożego i jego czynienie uczniów aż po krańce ziemi (por. Mt 28, 19). To wszystko ma także odniesienia etyczno-moralne, a więc konsekwencje życiowe i zbawcze. W eklezjalnych realiach życia ochrzczonego, w jego eschatologicznym pielgrzymowaniu, osobowy realizm wiary staje dopiero bardziej wyraziście, w blasku sakramentalnych łask i darów.

Dziwi umieszczenie Pisma świętego w bloku „Literatura pomocnicza” (s. 272). Przecież jest ono podstawowym źródłem nie tylko dla „Katechizmu Kościoła Katolickiego”, wystarczy przywołać zamieszczony na jego końcu „indeks cytatów”. Zresztą, w całej książce, zauważa się zdecydowanie zbyt skromną obecność przekazu biblijnego. Ostatecznie jednak słowo objawione pozostaje podstawowym narzędziem rozeznawania w pełnieniu dzieł zbawczych i ewangelizacyjnych Kościoła oraz biskupa. Gdyby jeszcze szerzej sięgnąć do teologii biblijnej praca byłaby jest bardziej twórcza. Szkoda, że autor nie sięga do „Kompedium Katechizmu Kościoła Katolickiego”, gdzie m.in. zmodyfikowano czy przemodelowano pewne sformułowania katechizmowe.

Można wskazać także na pewne uwagi natury formalnej. Pozycja ks. prof. Józefa Krukowskiego w dziele zbiorowym zajmuje tylko jedną stronę (s. 269). Brak w wykazie skrótów KK (s. 30-31, 39, 47), KL, DB, DP (s. 39-41). Warto pamiętać, że dokumenty soborów powszechnych mają wyższe znaczenie doktrynalne niż indywidualne nauczanie papieży (s. 253-254). Adhortację apostolską Jana Pawła II „Pastores gregis” podano w wykazie skrótów (s. 15), a zabrakło w bibliografii w dziale „Magisterium Kościoła” (s. 252-253). Szkoda, że w bibliografii nie wyróżniono poszczególnych do-

kumentów Soboru Watykańskiego II (s. 254), bo w tekście występują samodzielnie. Dziwne określenie „rewaloryzacja posługi biskupiej w jej wymiarze powszechnym i partykularnym” (s. 24).

Praca ks. dr. Waldemara Bartocha jest ciekawym namysłem dotyczącym ważnego zagadnienia eklezjalnego i liturgicznego oraz teologicznego. Jest to dobra recepcja nauczania „Katechizmu Kościoła Katolickiego”. Może sprawi ona, iż będzie się częściej sięgać do tego ważnego dokumentu Kościoła, odnosi się bowiem wrażenie, iż dotąd ciągle nie nastąpiła twórcza recepcja tej katechizmowej syntezy przekazu treści wiary chrześcijańskiej. Nawet nie pomogło w tym „Kompedium Katechizmu Kościoła Katolickiego” (Kielce 2005). Może nieco lepszą pomocą stał się „YOUCAT polski. Katechizm Kościoła Katolickiego dla młodych” (Częstochowa 2011).

Bp Andrzej F. Dziuba